

Ocalić to, co najdroższe

Wokół współczesnej problematyki
niszczenia i ratowania
dziedzictwa kulturowego

Pod redakcją

Izabeli Boguszeńskiej i Moniki Gomółki



Gdańsk 2022

Recenzenci: prof. dr hab. Edmund Kizik, prof. dr hab. Jadwiga Łukasiewicz

Redaktorzy merytoryczni: Izabela Boguszewska, Monika Gomółka

Redaktor prowadzący: Michał Mikołajczak

Redakcja i indeksy: Natalia Maliszewska

Korekta: Krzysztof Bernaś, Agnieszka Kwaterska / e-DYTOR

Tłumaczenia z języka rosyjskiego: Tatiana Kopac

Projekt okładki, skład i łamanie: Włodzimierz Marcinkowski

Studio Grafiki Komputerowej MARPRES, Inowrocław

Druk i oprawa: Soft Vision Mariusz Rajski, Szczecin

Zdjęcia zamieszczone na okładce: I strona – zniszczona bazylika Wniebowzięcia NMP w Gdańsku, 1945 r.; IV strona – ruiny Dworu Artusa w Gdańsku, 1945 r. Obie fotografie pochodzą z zasobów Narodowego Archiwum Cyfrowego.

Copyright © 2022 by Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku

ISBN 978-83-65957-41-2

Wydanie I

Wydawca

Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku

pl. W. Bartoszewskiego 1, 80-862 Gdańsk

tel.: +48 58 766 83 63, +48 58 323 75 34

e-mail: wydawnictwo@muzeum1939.pl

www.muzeum1939.pl



Spis treści

Przedmowa	7
Słowo wstępne	9
Wstęp	13
„Dziedzictwo utracone” - charakterystyka wystawy	19
Bartłomiej Garba	
Ziemie Zachodnie i Północne: osvajanie obcego dziedzictwa kulturowego i kształtowanie tożsamości mieszkańców po 1945 r.	39
Aleksandra Paprot-Wielopolska	
Czyje dziedzictwo? Dyskusja poprzedzająca odbudowę Gdańska po II wojnie światowej	65
Jacek Friedrich	
Aktualne problemy ewakuacji zbiorów muzealnych w kontekście działań wojennych na wschodzie Ukrainy	87
Michajło Zubar	
Dziedzictwo utracone, dziedzictwo uratowane - światowe, regionalne i narodowe programy i projekty realizowane w latach 2013-2020	97
Krzysztof Sałaciński	
Badanie historii dóbr kultury przemieszczonych w wyniku II wojny światowej: aspekt archiwalny	127
Natalija Kaszewarowa	
Ochrona dziedzictwa piśmienniczego jako działanie permanentne	145
Ewa Potrzebicka	

O (nie)trwałości zapisu fotograficznego	163
Radosław Brzozowski	
Problematyka adaptacji architektury drewnianej do celów muzealnych na przykładzie chałupy z Osieka	177
Marta Baranowska	
Działalność sowieckiego historyka sztuki mjr. Lwa Charki w Gdańsku w 1945 r.	193
Dmitriy Panto	
Biogramy	209
Indeks nazwisk	212
Indeks nazw geograficznych	214

Przedmowa

Szanowni Państwo!

W 2019 r. obchodziliśmy 80. rocznicę wybuchu II wojny światowej – jednego z największych kataklizmów w dziejach świata, kiedy to z różnych przyczyn śmierć poniosły dziesiątki milionów ludzi. Podczas trwania tego morderczego konfliktu zbrojnego i zbrodniczej okupacji na przedwojennym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej bezwzględnemu i systematycznemu niszczeniu poddawano także bezcenne dobra kultury stanowiące materialny i duchowy wyraz wielowiekowego budowania tożsamości społecznej, narodowej i cywilizacyjnej.

Upływ kolejnej dekady dzielącej nas od totalitarnej agresji III Rzeszy i Związku Sowieckiego na Polskę stał się okazją do zorganizowania w gmachu Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku wystawy „Dziedzictwo utracone” oraz ogólnopolskiej konferencji naukowej „Niszczenie i ratowanie dziedzictwa kulturowego oraz ich wpływ na tożsamość społeczną”. Wernisaż wystawy oraz konferencję zrealizowano wokół muzealnej i naukowej refleksji nad postrzeganiem roli ochrony dziedzictwa kulturowego w sytuacji zagrożenia i dramatycznej możliwości bezpowrotnej utraty. Zarówno otwarta w marcu 2019 r. wystawa, jak i zorganizowana trzy miesiące później konferencja naukowa prezentowały problem skali strat, które poniosła polska kultura w czasie II wojny światowej. Oba wzajemnie uzupełniające się wydarzenia, oprócz uwrażliwiania na piękno i kulturowe znaczenie eksponatu muzealnego oraz pogłębiania wiedzy naukowej i muzealniczej, odgrywały także ważną rolę przywracania i utrwalania pamięci o ludziach niosących ratunek polskiemu dobrom kultury przed zniszczeniem lub grabieżą. Karol Estreicher czy Stanisław Lorentz są tutaj najlepszymi przykładami tych bohaterów czasu II wojny światowej, którzy w tym tragicznym czasie podjęli heroiczną walkę o ratowanie polskiego dziedzictwa kulturowego.

Właśnie w głębokim poczuciu tej troski i w przejęciu koniecznością wypełniania misji utrwalania ochrony dóbr kultury powstała niniejsza publikacja. Stanowi ona zapis upamiętniający oba wydarzenia oraz na trwałe wpisuje się w międzynarodową debatę nad niszczeniem i ratowaniem dziedzictwa kulturowego w perspektywie współczesności i przyszłości. Ta nieprzerwanie trwająca dyskusja wykształca, a jednocześnie ugruntowuje przekonanie o wartości dziedzictwa narodowego zarówno dla poszczególnych jednostek,

jak i dla całych społeczeństw. Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku od lat włącza się w tę debatę i nadal będzie zabierać w niej głos poprzez podejmowane przedsięwzięcia naukowo-wystawiennicze i realizowane projekty ekspozycyjno-edukacyjne.

W tym miejscu pragnę złożyć podziękowanie kuratorom wystawy Bartłomiejowi Garbie i Markowi Zambrzyckiemu z MIIWŚ oraz współorganizatorowi konferencji Krzysztofowi Sałacińskiemu – prezesowi Polskiego Komitetu Błękitnej Tarczy. Dziękuję też recenzentom tomu pokonferencyjnego, prof. dr hab. Jadwidze W. Łukaszewicz i prof. dr. hab. Edmundowi Kizikowi, a także redaktorkom merytorycznym: Izabeli Boguszewskiej i Monice Gomółce z Działu Wystaw MIIWŚ, oraz redaktorowi prowadzącemu wydanie książki – Michałowi Mikołajczakowi.

dr hab. Grzegorz Berendt
p.o. dyrektor Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku

Słowo wstępne

Rzeczpospolita Polska poniosła dotkliwe straty w dziedzictwie kultury w wyniku zarówno wojen, jak i klęsk żywiołowych oraz katastrof naturalnych. Stąd troska o naszą wspólną spuściznę – o to, co pozostało dla przyszłych pokoleń.

Wszyscy mamy świadomość ogromnego wkładu bogatego dziedzictwa kulturowego Polski w kulturę Europy i świata. Chcemy nie tylko kontynuować jego ochronę dla przyszłych pokoleń. Pragniemy również wzbogacać tę ochronę nowymi inicjatywami.

Niepokoiki wzrastające zagrożenie dóbr kultury ze strony destrukcyjnych działań człowieka. Toczące się na naszych oczach konflikty zbrojne dowodzą, że dziedzictwo kulturowe jest szczególnie narażone na akty niszczenia i grabieży. Często są to celowe działania służące zacieraniu śladów tożsamości kulturowej całych grup etnicznych. Groźna dla dóbr kultury ludzka skłonność do destrukcji, podsycana przez wojnę, nie wygasa przecież w czasie pokoju.

Z uznaniem przyjąłem inicjatywę Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku przygotowania i prezentacji wystawy „Dziedzictwo utracone”, która została poświęcona losom polskiej spuścizny kulturowej w okresie II wojny światowej, oraz organizacji towarzyszącej wystawie konferencji naukowej „Niszczenie i ratowanie dziedzictwa kulturowego oraz ich wpływ na tożsamość społeczną”. Przyjąłem także skierowane do Polskiego Komitetu Błękitnej Tarczy zaproszenie do współorganizowania tego wydarzenia. Chciałem podziękować dr. Karolowi Nawrockiemu, ówczesnemu dyrektorowi Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, i Bartłomiejowi Garbie, ówczesnemu kierownikowi Działu Wystaw, za przygotowanie wystawy, konferencji oraz upowszechnianie tematyki potrzeby ochrony naszego wspólnego dziedzictwa kultury w warunkach wojennych.

Spółeczność międzynarodowa od wielu lat podejmuje działania zmierzające do zminimalizowania wszelkich strat wojennych, w tym strat w dobrach kultury. Rozwija środki techniczne, organizacyjne, a także prawne. Wyrażają się one w międzynarodowych zobowiązaniach państw do zapewnienia dziedzictwu kultury opieki i poszanowania w razie konfliktu zbrojnego. Spośród zawierających je dokumentów najważniejsza jest Konwencja o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, przyjęta w Hadze 14 maja 1954 r. i uzupełniona dwoma protokołami: z 1954 i z 1999 r. Jej główne przesłanie, przyświecające wszystkim działaniom na rzecz dziedzictwa kultury,



Uczestnicy konferencji naukowej „Niszczenie i ratowanie dziedzictwa kulturowego oraz ich wpływ na tożsamość społeczną” (MIIWŚ)



Oprowadzanie kuratorskie po wystawie „Dziedzictwo utracone” (MIIWŚ)

zostało następująco ujęte w preambule: „[...] szkody wyrządzone dobrom kulturalnym, do jakiegokolwiek należałyby one narodu, stanowią uszczerbek w dziedzictwie kulturalnym całej ludzkości, gdyż każdy naród ma swój udział w kształtowaniu kultury światowej”¹.

Polski Komitet Błękitnej Tarczy, współorganizator konferencji, od wielu lat aktywnie działa na rzecz bezpieczeństwa dziedzictwa kulturowego. Naszym celem jest sprostanie wyzwaniom związanym z ochroną dóbr kulturalnych zagrożonych konfliktami zbrojnymi oraz w czasie pokoju. W swojej działalności koncentrujemy się na promowaniu polskiego i międzynarodowego prawa ochrony dóbr kulturalnych zagrożonych podczas konfliktów zbrojnych i w czasie pokoju, a także na upowszechnianiu tej wiedzy wśród specjalistów, decydentów, młodzieży, studentów i ogółu społeczeństwa. Zajmujemy się kształceniem ekspertów w zakresie ochrony dóbr kultury w zagrożeniu, organizowaniem spotkań, warsztatów, szkoleń, konferencji adresowanych do szerokiego i zróżnicowanego grona odbiorców, jak również podnoszeniem świadomości społecznej znaczenia dóbr kulturalnych jako wspólnego dziedzictwa całej ludzkości.

W 2019 r. obchodziliśmy także 65. rocznicę podpisania konwencji haskiej z 1954 r. i 20. rocznicę wejścia w życie drugiego protokołu do tej konwencji. Wydarzenia tego rodzaju sprzyjają zadumie i refleksji. Stają się zarazem okazją do zwrócenia uwagi na znaczenie ochrony dziedzictwa kultury przed różnymi zagrożeniami, służą rozmowie o stanie prawa międzynarodowego i krajowego. Zachęcam Państwa do dyskusji nad tym zagadnieniem.

Program konferencji był podzielony na trzy panele, w których omawiano sprawy wpływu II wojny światowej na dziedzictwo kulturowe i tożsamość społeczeństwa polskiego, a także niszczenie i ratowanie tej spuścizny w perspektywie współczesności i przeszłości. Wystąpienia prezentowali prelegenci zajmujący się ochroną dziedzictwa kultury wywodzący się z różnych środowisk – zarówno polskich, jak i międzynarodowych – oraz eksperci.

Publikacja zawiera większość wystąpień konferencyjnych. Stanowią one spójną całość, prezentującą cenny wkład w kształtowanie naszej tożsamości kulturowej.

Bardzo dziękuję autorom za przygotowanie referatów, a Muzeum II Wojny Światowej za ich opracowanie i wydanie. Wspólnymi siłami stworzyliśmy

¹ Konwencja o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego wraz z Regulaminem wykonawczym do tej konwencji oraz Protokół o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podpisane w Hadze dnia 14 maja 1954 r. (Dz.U. z 1957 r. Nr 46, poz. 212, zał.).

publikację, która przyczyni się do wzmocnienia wiedzy w obszarze poszanowania dziedzictwa kultury w sytuacji konfliktu zbrojnego.

Zachęcam Państwa do lektury, dyskusji, przedstawiania swoich propozycji oraz wniosków. Będzie to naszym wspólnym wkładem w umacnianie świadomości ochrony naszego dziedzictwa.

Polski Komitet Błękitnej Tarczy jest gotowy upowszechniać owoce tego ważnego wydarzenia.

Krzysztof Salaciński
prezes Polskiego Komitetu Błękitnej Tarczy
radca ministra w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Wstęp

„Budujcie Arkę przed potopem
Choćby tłum z waszej pracy kpił!
Ocalić trzeba co najdroższe
A przecież tyle już tego jest!”

Jacek Kaczmarski, *Arka Noego* (według arrasów wawelskich)

Dziedzictwo to pojęcie wieloznaczne i wielopłaszczyznowe, obejmujące zarówno wytwory materialne, jak i te niematerialne. To dobra mające wartość kulturowo-historyczną, dzięki której kształtują społeczeństwo i budują jego tożsamość oraz wpływają na pokolenia poprzez swoje niepodważalne znaczenie dla dziedzictwa kulturowego narodu. Mogą to być wielkie dzieła sztuki, jak również drobne przedmioty. Dobra niematerialne są już znacznie bardziej obszernym pojęciem, do którego zaliczyć można tradycje i rytuały ludowe czy gwary regionalne.

Niestety, wytwory dziedzictwa są narażone na wiele zagrożeń i niebezpieczeństw, m.in. na wszelkie kataklizmy, konflikty zbrojne czy grabieże. Artefakty ludzkiej kultury są nacechowane nietrwałością, niezależnie od czasu i miejsca, w których powstały. Studiując historię ludzkości, z łatwością odnajdziemy przykłady upadków kolejnych państw, a nawet całych cywilizacji. Dowodem ilustrującym ten problem jest sytuacja polskiego dziedzictwa w czasie II wojny światowej. Podczas okupacji w kwestii ochrony zabytków polskiej kultury pierwszorzędną potrzebą była rejestracja zrabowanych i wywiezionych przez Niemców polskich dzieł sztuki. Personel muzeów i innych instytucji kultury był podporządkowany niemieckim komisarzom, dlatego rejestracja odbywała się w największej tajemnicy, często z narażeniem życia.

W całej Polsce podczas II wojny światowej zniszczono wiele miast, na czele z Warszawą, wraz z ich historyczną zabudową. Po zakończonych działaniach wojennych najważniejszą osobą w procesie rewindykacji polskich strat kulturowych był Karol Estreicher, który zbierał napływające z okupowanego kraju raporty o grabieżach. Estreicher z ramienia Ministerstwa Kultury w Warszawie prowadził działania rewindykacyjne w Niemczech. Poruszając się po okupowanym i wciąż wrogim kraju, wykazał się silną psychiką i ogromnym uporem. Dzięki jego determinacji do Polski powróciło

kilka wielkich transportów ze zrabowanymi zabytkami, m.in. ołtarz Wita Stwosza z bazyliki Mariackiej w Krakowie.

Po upadku komunizmu polski rząd rozpoczął gromadzenie informacji na temat utraconych dóbr kultury. Tworzona od 1992 r. baza obejmuje dane z terenów Polski w granicach obowiązujących po 1945 r.; chociaż spis ten nie jest pełny, stanowi podstawę do odzyskiwania zagrabionych dzieł sztuki, które rozsiane są dzisiaj po całym świecie.

W XXI w. miasta, realizując różnorodne projekty w sektorze dziedzictwa, zwiększają swoją atrakcyjność i konkurencyjność, a tym samym – siłę przyciągania. Dziedzictwo nie tylko wpływa na ich rozwój – buduje poczucie tożsamości, więź z miejscem, wspiera integrację lokalnych społeczności, ale może również podnosić satysfakcję z życia. Miejscami przechowywania, przekazywania, a często i wytwarzania dziedzictwa są m.in. muzea, biblioteki, teatry, filharmonie czy wyższe uczelnie.

Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku opowiada o największej wojnie w historii ludzkości. W ramach swojej działalności w 2019 r. przygotowaliśmy wystawę „Dziedzictwo utracone”, a także konferencję „Niszczenie i ratowanie dziedzictwa kulturowego oraz ich wpływ na tożsamość społeczną”, chcąc tym samym włączyć się do debaty o polskim dziedzictwie kulturowym. W niniejszej publikacji pragniemy zaprezentować zjawisko niszczenia dziedzictwa oraz zwrócić uwagę na proces ratowania, który nigdy się nie zakończył, a którego bohaterowie po dziś dzień inspirują do troski o wspólną spuściznę.

Książka składa się z 10 artykułów będących pokłosiem referatów przedstawionych w trakcie jednodniowej konferencji zatytułowanej „Niszczenie i ratowanie dziedzictwa kulturowego oraz ich wpływ na tożsamość społeczną”, która odbyła się 12 czerwca 2019 r. w Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku. Zawarte w niej treści, podzielone na trzy części odpowiadające panelom tematycznym, wokół których zbudowano narrację konferencji, przedstawiają szerokie spojrzenie na kwestię dziedzictwa kulturowego.

Publikację rozpoczyna artykuł autorstwa Bartłomieja Garby – jednego z kuratorów wystawy „Dziedzictwo utracone”, której towarzyszyła konferencja. Tekst ten stanowi charakterystykę ekspozycji przygotowanej i prezentowanej w Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, w terminie marzec–czerwiec 2019 r. Autor omówił genezę wystawy oraz metodologię pracy zespołu kuratorskiego, swoje rozważania skupiając przede wszystkim wokół terminu dziedzictwa oraz wskazania dalszych kierunków działania Muzeum w zakresie ochrony dóbr kultury.



Prelegenci konferencji „Niszczenie i ratowanie dziedzictwa kulturowego oraz ich wpływ na tożsamość społeczną” (MIIWŚ)

W kolejnym tekście dr Aleksandra Paprot-Wielopolska przedstawia złożoną kwestię współistnienia i przenikania się kultur: przywiezionej i zastanej po zakończeniu II wojny światowej na Ziemiach Zachodnich i Północnych. Autorka zaprezentowała m.in. przekrój problemów, z którymi stykali się polscy osadnicy na tych terenach, tj. szabrownictwo, poczucie obcości, trudne sąsiedztwo, tymczasowość czy problemy wynikające z odmiennej kultury agrarnej.

W kolejnym artykule dr hab. Jacek Friedrich przekrojowo omówił dyskusję, która rozgorzała po zakończeniu II wojny światowej odnośnie do przynależności Gdańska do polskiego dziedzictwa kulturowego. Artykuł jest próbą odpowiedzi na pojawiające się wówczas pytanie: jak odbudować zniszczone historyczne centrum Gdańska, w obliczu antagonistycznych głosów najpierw wiążących miasto z tradycją niemiecką, aby ostatecznie szalę zwycięstwa przeważać na jego wielowiekowy związek z Polską.

Ciekawą analizę problemu zachowania i aktualizacji dziedzictwa kulturowego podczas trwających działań wojennych zaprezentował Michajło Zubar, za przykład obierając wschodnie tereny Ukrainy w okresie czasowej okupacji

Autonomicznej Republiki Krymu oraz po wybuchu działań wojennych na niektórych obszarach obwodów donieckiego i ługańskiego w 2014 r. Tekst, oprócz problemów dotyczących kwestii odpowiedniego klasyfikowana zbiorów muzealnych czy planów ewakuacji i prymitywnych warunków transportu dóbr kultury, przedstawia również wnioski oraz działania podjęte w kolejnych latach przez Ministerstwo Kultury Ukrainy oraz instytucje muzealne, w celu normalizacji tych warunków.

Kolejny artykuł, autorstwa Krzysztofa Sałacińskiego, w chronologicznym układzie porządkuje programy i projekty podejmowane na szczeblach organizacji krajowych i międzynarodowych na rzecz zagrożonego dziedzictwa kultury. Autor przybliży ideę powołania Międzynarodowego Komitetu Błękitnej Tarczy, komitetów narodowych, w tym Polskiego Komitetu Błękitnej Tarczy, a także przedstawia założenia wspólnego projektu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Ministerstwa Obrony Narodowej utworzenia w 2020 r. Międzynarodowego Ośrodka Szkolenia i Badań nad Dziedzictwem Kultury w Zagrożeniu.

Natalija Kaszewarowa naświetla problematykę przemieszczanych po II wojnie światowej dóbr kultury, skupiając się na dokumentacji archiwalnej. Autorka przedstawia główne koncepcje poszukiwań materiałów archiwalnych na przestrzeni kilku ostatnich dziesięcioleci, a swoją uwagę kieruje przede wszystkim na kwestię dostępu do dokumentów niemieckich w archiwach byłych republik sowieckich (w tym do archiwaliów Sztabu Operacyjnego Rosenberga). Poza tym w artykule omówione zostały doświadczenia Ukrainy w zakresie rezultatów poszukiwań archiwaliów i ich restytucji, a także przedstawiono perspektywę dalszych badań.

Istotnym głosem w dyskusji nad dziedzictwem kulturowym jest tekst Ewy Potrzebniekiej przybliżający problem zbiorów bibliotecznych, które ze względu na nietrwałość nośnika informacji, jakim są, czyni z nich jedną z najbardziej podatnych na zniszczenia kategorię zabytków. Autorka dobitnie wskazuje na konieczność konstruowania i wprowadzania planów długoterminowego przechowywania i zabezpieczenia zbiorów bibliotecznych przed ich zniszczeniem oraz utratą. Na przykładzie Biblioteki Narodowej omawia prace zmierzające do permanentnej ochrony Narodowego Zasobu Bibliotecznego.

W następnym artykule Radosław Brzozowski również pochyła się nad problemem nietrwałości kolejnego nośnika, tym razem w kontekście zbiorów fotograficznych. W ogólnym zarysie autor przedstawia zarówno zagrożenia wynikające z obecnie stosowanych materiałów, jak i przytacza środki zaradcze służące zabezpieczeniu tego rodzajów archiwaliów przed destrukcją.

Natomiast Marta Baranowska pochyliła się nad losami jednego budynku, na którego przykładzie zaprezentowała zjawisko translokacji, ochrony oraz ekspozycji zabytków pomorskiego budownictwa wiejskiego. Przedmiotem analizy jest chata kociewska, znajdująca się obecnie w Muzeum – Kaszubskim Parku Etnograficznym im. Teodory i Izydora Gulgowskich we Wdzydzach Kiszewskich.

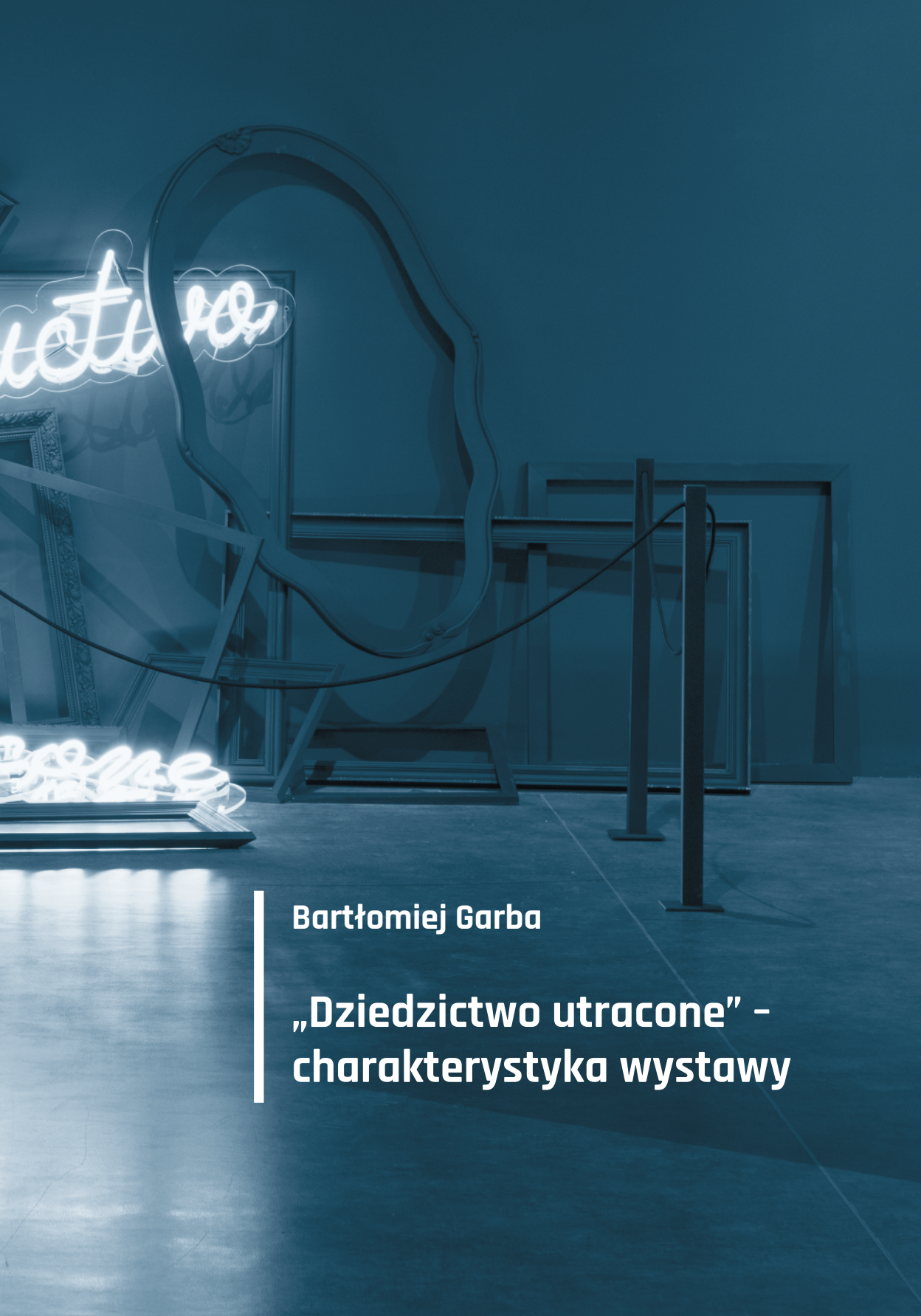
Artykułem zamykającym niniejszą publikację jest tekst dr. Dmitriya Panty, w którym przedstawił postać Lwa Charki w kontekście jego działalności w 1945 r. związanej z ratowaniem zniszczonej podczas II wojny światowej bazyliki Mariackiej w Gdańsku. W tekście znalazły się również wzmianki dotyczące zniszczeń dokonanych przez Armię Czerwoną w samym Gdańsku oraz w jego okolicach.

Przekazujemy publikację do rąk czytelników z nadzieją, że treści w niej zawarte wzbogacą wiedzę na temat ochrony dóbr kultury. Wierzymy, że przyczyni się ona do poszerzenia świadomości na temat odpowiedzialności za trwałość dziedzictwa, które otrzymaliśmy w spadku i o które winniśmy zadbać; kolejne pokolenia powinny przejąć to dziedzictwo w jak najlepszym stanie.

Izabela Boguszevska
Monika Gomółka



Fragment wystawy „Dziedzictwo utracone”
w Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku. 2019 r.
(fot. Mikołaj Bujak)



Bartłomiej Garba

**„Dziedzictwo utracone” -
charakterystyka wystawy**

Streszczenie

Podczas konferencji pt. „Niszczenie i ratowanie dziedzictwa kulturowego oraz ich wpływ na tożsamość społeczną” autor niniejszego artykułu scharakteryzował wystawę pt. „Dziedzictwo utracone”, której to przedmiotowa konferencja była wydarzeniem towarzyszącym. W prezentowanym tekście rozwinął swe wystąpienie, podejmując próbę jej analizy. W pierwszej części opracowania autor objaśnił genezę projektu ekspozycyjnego. Zasadnicza część tekstu opisuje metodologię zespołu kuratorskiego w zakresie wypracowania bloków tematycznych wystawy oraz analizę tego procesu. Sporo uwagi autor poświęcił znaczeniu pojęcia „dziedzictwo” jako kluczowemu dla istoty tematu. Podsumowanie to próba zaklasyfikowania ekspozycji oraz wskazania dalszych kierunków działania Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.

Słowa kluczowe: dziedzictwo kulturowe, kolekcje, zabytki, dobra kultury, straty kultury, wystawa, straty wojenne, muzeum, ekspozycja

Abstract

At the conference “The destruction and saving of cultural heritage and their impact on social identity”, the author of this paper discussed the exhibition “Lost heritage”, which accompanied the conference. The article expands on the presentation, constituting an attempt at analysing the exhibition. The first part of the paper explores the origins of the project. The main part focuses on the methodology of the curator team as regards selecting the thematic sections of the exhibition, and contains an analysis of this process. A great deal of attention has been paid to the meaning of the term “heritage”, which is of key importance in this context. The summary is an attempt at classifying the exhibition and identifying further courses of action for the Museum of the Second World War in Gdańsk as regards cultural heritage protection.

Keywords: cultural heritage, collections, artefacts, cultural assets, cultural losses, exhibition, war damage, museum, display